

» միմ' ՍԱՔԻԼԵԱՅ, և մի յայլ ումքէ ի
» քաջացն » : ... ՍԱՔԻԼԵԱՅ և ԿՈՓՐԵՍՏ. Զար-
մայր և Էմիրէն. Տրոյա և Երուսաղէմ. Հո-

մեր և Դասսոյ! Ինչ զարմանալի զուգարտու-
թիւնք պատմութեան և երեւակայութեան :

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՍՐՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼԷԱՆ ԵԿԵՂԵՑԵԱՑ

ԵՒ ԱՌԱՆՁԱՆՆ ԼԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԹԵԱՆ ՄԵՋ

(Տես յ'էջ 297)

Ե

ՐՊԻՍԻ՝ հոգեւոր զմայլմամբ և
հաճոյիք մուտ կը գործենք այն աշ-
խարհը որ մերն է, և որ քրիս-
տոսական հաւատոց և երկնաւոր
վարդապետութեան նախկին ընկա-
լուչ և սիրալիր օթելանն եղաւ : Քաղցր և
մեր հայրենեաց մեծապէս պատիւ ընող աւան-
դութիւն մը, խորենացող ատենէն ի վեր,
մեզ և մեր ազգին վրայ իշխողին կը յատկացը-
նէ աւետարանական պատմութեան սրտաշարժ
մէկ էջը, յորում արմաւենեաց օրուան մար-
գարեաղուչակ յաղթանակաց ատեն, ապի-
րախտ և անշնորհ ժողովրդեան մը կողմանէ,
որ միայն քանի մի օրուրնէ ետքը՝ անար-
գական խաչի մահուան պիտի դատապարտէր
զՔանն մարդացեալ, անձինք ոմանք ի հե-
թանոսաց՝ պատկառանօք և հաւատքով իրեն
կ'ուզէին մօտենալ, փափաքելով հետը խօսիլ :

Արգարու՝ Եղեսիոյ ու մեր թագաւորին
կողմանէ եկած պատգամաւորութիւն մ'էր
այն, կ'ըսէ պատմութիւնը :

Կը հասնին իրենց փափաքանացը. հաւա-
սոց, մեծարանաց և աստուածահրաշ սիրոյ
թուղթ մը կը մատուցանեն առ նա :

Երկրաւոր մեծ թագաւոր մը՝ կը խոնար
հէր առաջի թագաւորին թագաւորաց : Ու-
զնա՝ — որ կը հալածուէր, կը նախատուէր
և յաշխարհէ վերցընելու ամէն ջանք ու փոյթ
կը բանեցընէին, ատելով իւր բերած լոյսն
ու փրկութիւն, և այդ աստուածամարտ ա-
տելութեան շփոթն ու համբաւ հասեր էր
մինչ յեղեսիա, — առ ինքն, իւր արքու-
նիքը և աշխարհը կը հրաւիրէր Արգար; և
իրմէն՝ մարմնոյ ու հոգւոյ առողջութիւն հայ-
ցելով, քաղաք մը ամբողջ՝ անկարօտ աս-
տուածորդւոյն տրամագրութեան ներքե կը
դնէր, որոյ են երկինք և երկիր, և չէր կրը-
ցած զանեղ իւր ձեռակերտ աշխարհին մէջ՝
զուսիւր գնելու տեղ մը :

Սուրբ աւետարան կ'ըսէ՝ Թէ փրկիչն այս-
չափ սիրահրաւէր պատգամաւորութեան մը
առջև չուզեց ունենալ ուրիշ խօսք մը, բայց
զոհութեան աչք մը յերկինս վերցընել առ
Հայր և ըսել. Եհսաս ժամ զի փառաւորեսցի
որդի մարդոյ :

Հաղութիա, առաքելական դարուց դրիչ,
և իրմէ առնելով՝ ինչպէս հանրածանօթ է,
Եւսեբի և խորենացի, և առաջինն հաւանա-

կանաբար սկզբնական աղբիւրէ մը, ի դիւանաց Եղեւթոյ, կ'աւանդեն ու մէջ կը բերեն այն փոխադարձ թղթակցութիւն, որ այս ամբողջ եղաւ, ֆրիստոսի կողմանէ ի պատասխանի թղթոյն Աբգարու, յորում փրկիչն երանի կարգալով անոնց որ առանց տեսնելու կը հաւատան իր փրկութիւնարեւր երեւմանն, ու առժամայն չկարենալով այդչափ լիալիր սրտիւ եւ եռանդեամբ եղած հրաւերն ընդունիլ, կը խոստանար զրկել իւր աշակերտաց մին, եւ անոր ձեռքով կատարել, մարմնոյ բժշկութեան, եւ անկէ շատ աւելի մեծ եւ գերագոյն շնորհի մը թէ՛ գինքն եւ թէ՛ իր աշխարհը արժանացընել. հոգւոյ լուսոյն, եւ յաւիտեանական հայրենեաց յուսոյն եւ սիրոյ:

* *

Հոգւոյն սրբոյ զալստեամբ՝ դինուորեալ եկեղեցի ֆրիստոսի կազմակերպուելով, առաքելք ընդ ամենայն աշխարհ աւետարանութեան մեծ ու աստուածահրաշ գործը իրենց մէջ բաժնեցին, ու Հայաստան աշխարհի առաքելութիւնը թաղէի վիճակեցաւ: Թէ արդեօք մի էր նա յերկոստասանից կամ յեթեմանասուն եւ երկու աշակերտաց, խնդրական է եւ վիճելի կարծիք. բայց եթովպական աւմենահին անվաներական գրութիւն մը կը զրուցէ թէ երբ իրեն վիճակուած տեսաւ սուրբ առաքելն զԱսորիս եւ զՀայոս, տըրտմեցաւ, կարծեց թէ հեռաւոր ու բարբարոս ժողովրդեան մը կը զրկուի, ու իր կրելիքներէն աւելի՛ անոնց վրայ եղած անօրոյտ աշխատութեան մը մոռածութեամբն կը տագնապէր: Սրտին խորուրդներն առաքելապետին յայտնած եւ իրմէ քաջլերութիւն սպասած եւ յուսացած ատեն, եւ արա կ'երեւար ինքն ֆրիստոս ի մէջ երկոցուն, եւ ողբունելով կ'ըսէր. « Մի՛ վախեր թաղէ, ես քեզի հետ եմ եւ կ'ընկերաւամ մինչեւ որ ի գլուխ հանեա քեզի հաւատացած եւ յանձնուած գործը »:

Այս քաջալերի գէմքէն ու խօսքերէն սիրտ առած, զնաց ուրախութեամբ, ուր կ'ընկերէր իրեն ֆրիստոս, պոռաքին ենթադրած գործը զիւրացընելով:

Ո՛ր կ'երթար այդ սիրալի ընկերութեամբ,

ոչ լոկ ֆրիստոսի խօսքն ու վարդապետութիւնը, այլ զֆրիստոս ինքնին տանելով հետը. Հոն՝ ուր երթալու հրաւերն ընդունեցաւ ֆրիստոս յԱբգարէ, ի թագաւորակաց ուստանն Միլիազետաց:

* *

Պենտակոստէի օրուան սքանչելեաց տեսողք եւ զարմացողք կը հռչակուին ի սուրբ գիրս առաքելական պրակաց « պարթեւք եւ մարք եւ իլամացիք, եւ որ բնակեալ են ի միլիազետոս ». եւ այս չորս զանազան անուամբ կը հասկըցուին այն ամենայն ժողովուրդք՝ ի հիսթասկողմն Միւրիոյ կամ ասորաց, մինչեւ ի միլիանն Ասիա: Պարթեւք անունը ընդհանրապէս լայնաբար գործածուած է ի հնոց, որով կ'անկարկեն ոչ միայն զբուն Պարթեւս, այլ եւ զՀայոս, զԱսորիս, ու Հայաստանի, վերին Միլիազետաց, Ալիարենի, մինչ ի կասպիական ծով գտնուած ամէն ժողովուրդներն. ուստի եւ քրիստոնէութեան առաջին զարուց մէջ՝ զԵղեւթա սովոր էին կոչել դռասւոր պարբեշաստանի, որպէս կ'անուանի ի Յակոբայ Սրուն եւ ի հին վկայաբանութեան Շարփիւլայ, Հետեաբար կրնանք բռնել թէ առաջին ունկնդիրք քարոզութեան առաքելոցն այն հրաշալի օրուան մէջ, առաջին հաւատացեալք եւ յառաքելապետէն մկրտուածք՝ եղեն ի հրէից եկելոց վասն աօնի զատկի ի գաւտաց ուր ծաղկեցաւ երբեմն ասորական կոչեցեալ եկեղեցի:

Արդէն իրենց ձեռքովն ու բերնով հասեր էր անշուշտ համբաւ անմահական յաղթանակի մահուանն ֆրիստոսի եւ նորոգատուր կենաց սկզբնաւորութեանն, երբ թաղէոս եկաւ հասաւ իւր առաքելալայր ասպարէզ:

Ո՛րչափ եւ որպիսի զանազանութիւն իրեն եւ միւս առաքելակցացը մտիցը, Զի ուր նորա ամէն տեղ հակաաղուծութիւն, հալածանք, վիշաք եւ մահունք՝ իրենց ընդ առաջ ելած կը տեսնէին, զանից, բանտից եւ տանջանաց արհաւորքը խափանել կարծելով աստուածապարգեւ լեզուին կենարար խօսքն, — թաղէոս՝ հազիւ թէ մոտ կը գործէ յԵղեւթա, եւ պաղեստինացի՝ հաւանականաբար հաւատացեալ հրէի մը, Տուբիայ տունը կ'օթե-

աւնի, կը ժամանէ գալստեան համբաւն առ Սեդար, որ անձկանօք իրեն կը սպասէ, և մէկէն լուր ղրկելով առ ասպնակահանն, « ած զնա առ ին, — կը պատուիրէ. — զի գըտանիցի ինձ յոյս բարի առողջութեան, որով բժշկեցայց ի ցաւոց իմոց »:

Ու մէկէն նախարարացը պատուէր կը ղրկէ և ամենայն մեծամեծաց, որ զան ժողովին իր քովն, արժանաւոր փառօք և պատուով ընգտնելու երկնառաք պատգամաւորը:

Հոն ամէնքն իր շուրջն են, երբ թագէտս կը մտնէ յարքունիս:

Աստուածահրաշ լուսոյ փայլ մ'է՛ զոր յայտնի կը նկատեն ամէնքն յերեսս սուրբ առաքելոյն, որոյ առաջի կը խոնարհի կ'իջնայ թաղաւորն, և իրեն հետ և միաբան բոլոր նախարարակցոյ ազնուապետութիւնն և ժողովուրդը:

Փառաւոր և ընդհանուր յաղթանակ մը խաչին և քրիստոսական կրօնից շնորհաբան աշխարհին երեսը: Առաջին քրիստոնեայ թագաւոր, որ գլխոյն պսակը դնելով Յիսուսի ոտքը, իր սուրբ առաքելոյն ձեռքով՝ շնորհ աւելցաւ կ'ընդունէր մարմնոյ առողջութեանը հետ:

* *

Դժբաղդարար երկար աեւողութիւն չունեցաւ՝ այդպիսի եռանդեամբ և սերպալի հաւատքով սկզբնաւորութիւն առած գործը:

Որչափ ալ Սեդարու ջանքով և իշխանական հրամանաւ կործաններ գետին ինկեր էին կոտց տաճարք, և անոնց աւերակաց վրայ ճշմարտին աստուծոյ սեղանք, խորանք և եկեղեցիք բարձրացած, սակայն զեռ ևս մնացեր էին հեթանոսական պաշտամանց սիրողք և յարգողք. և մեծ սեղանի մը յիշատակութիւն՝ որ մինչև ի ժամանակս Բարսեմայ (Պարսամայ) կանգուն մնացած էր, յայտնապէս հաւատարմէ մ'է թէ մէկէն և կատարեւ լապէս բնաբարձ եղած չըլլայ հեթանոսութիւն և իրեն պաշտամունք: Բայց և այնպէս քրիստոսական սուրբ կրօնք՝ աւներ ի հայրենիս իր բազմաթիւ սիրողքն և հեաեւողքը, ոչ լոկ վկայից բազմութիւն նուիրելով երկնից, որոց բոսոր արեամբ կը ներկուէր աշխարհն, այլ և միանձունքն և ճգնաւորքը հետեւաբար՝ նաև հաւատարեւոյ ոչ աննշան թիւ վկայէ թէ անձամբ ստուգած ըլլայ յարձանայ վանաց, թե ի կէս երկրորդ դարու, որովհետև Հայոց թուականէն չորս հարիւր տարի յառաջ կը գնէ, Միխիթար օմէ՛ այդ յիշեալ վանքին հիմունքն ձգած ըլլայ, նոյն տեղոյն վրայ գտնուած կոտց տաճարն կործանելով: Անտարակոյս աւանցած պիտի ըլլայ Հայաստան նաև զյաջորդս Ջաբարիս և Կոմմի եպիսկոպոսաց՝ ձեռնադրելոց ի թագէտ և ի Բարթոլոմէայ, որք հաւանօրէն յեպիսկոպոսապետէն կետաւրից կ'ընդունէին զձեռնադրութիւն, ուր յետ ժամանակաց յղեցին նաև զԼուսաւորիչ՝ և զմահանս յանմիջական յաջորդաց նորա:

* *

Սեդարու քեռորդին կը յաջորդէր իրեն թագաւորական զահոյից վրայ: Պատմութիւնը կը ներկայացընէ զՍանաթրուկ՝ այն բարձր իշխանութեան շատ արժանաւոր ձեռք և բաւրմանաւթիւնները սանցող անձ մը, բայց միանգամայն մղեալնայն և ի պաշտամունակ նախնական կրօնից և կոտց զակատեալ. և ինչպէս ամենուրեք՝ քրիստոնէութեան ծաւալման և յառաջադիմութեան հետեանք եղած հաւաքածում, նոյն հանգիսեցաւ նաև ի մերում աշխարհի:

Բայց մարդու և զօրից ուժէն և բռնութեանէն վերէ՛ր սիրոյ կապանօք Քրիստոսի հետ միացեալ սրտից՝ աստուածազօղ շղթայքը խորտակել փորել:

Քանիքն ի նախամեծար ընտրեցին՝ սուսերաց և տանջանարանաց արհաւիրացը մէջ՝ քաղցր մահերնին զուարթառատ արտով փրկուող, և յերկինս վերելից պատուանդան մը ընել իրենց մարմինն, արհամարհոտ աչքով նայելով այն անգութ տանջանաց վրայ, որովք կարծէին արհաբեկել, և ընչից, մեծութեանց և հանոյից՝ որովք հրապուրել կ'ուզէին:

Աստուածատունկ գարնանազուարթ՝ այդ զրախտին մէջ՝ որչափ անմահն է բուրբան գեղովն և անմահական փայլմամբ՝ արքայա-

գործադիր Սանդուխտ, յանկարծ ի վայելից արջունեացն և ի տիրալիր գրկաց հօրն, նոյն իսկ անկարելի ծնողին՝ անզուլթ հրամանաւն և ձեռք մոլթ բանտերու, տառնանաց և մաւ հուան մատնուած. զոր ազգային քերթողք և զբիշք սիրուն լեզուով, սրտով ու գրով՝ չեն զաղրած ի դրուատելոյ, և որոյ յաղթանակը տասնունին երկար դարերէ ի վեր կը հուշակեն զուարթունք, երկնից անժամանակ և անուպառ փառաց երանաւետ կայենից մէջ:

* * *

Այդ երկնքնայ արեան նուէր, առաջին պտուղ քրիստոնէական ծառոյն կենաց՝ մեր հայրենեաց հողոյն վրայ, կ'ունենայ իւր մեծ ազդեցութիւնը. և հապաղք հազարաց՝ հետեւողք և ընդունողք են վարդապետութեան թաղէի և քարոզած կրօնից. իշխանք երեւելիք՝ Սամուէլ և Զիմեւոտ, և յազատ տիկնանց՝ Զարմանդուխտ և այլք, ինչպէս կը վկայէ պատմութիւն վարուցն՝ որ հասած է մինչև առ մեզ, և հնութեան ու վաւերականութեան կնիքն վրան կրելով, կրնանք ըսել թէ մեր ազգին մատենագրութեան մէջ զրուած առաջին վկայագրութիւնն է այն: Արքայառն կոչուած թուղթ, միւս այլ քրիստոնէական հնութեան աւանդ, նոյն իսկ թաղէի խօսքերով կը հաւաստէ մեզ թէ ինչպէս մեր աշխարհին այլեւայլ կողմերն քաշեր է, քարոզեր և աւետարաններ ու զանազան եկեղեցիք կառուցեր և եպիսկոպոսունք ձեռնարկեր, յորս զխառն՝ Զաքարիաս, որ յետոյ վկայական մահուան արժանացաւ:

Մինչ ինքն թաղէոս և աշակերտք իւր՝ մեր երկրին արեւելեան դաւաճներն կը լուսաւորէին, ուրիշ առաքեալք և աշակերտք Քրիստոսի գնարաւակողմանն կ'աւետարանէին, ինչպէս Յուդա Յակոբեան կամ Վերէոս, որ և թաղէոս կոչեցաւ յաւետարանս, որ ի Միջագետս և ի Հայոց քարոզէին ետքը, նորոգուաց ու Պարսկահայոց կողմերն կը հանգիստի Քարթուղիմայ, և ի յիշատակ այն հանգիստին՝ Արտաշէս Արտաշատ կոչուած բլրոյն վրայ խաչ մը կանգնելով կ'արձանադրեն, և որ յետոյ Օրեաց խաչ մականուամբ ուխտատեղի մը կ'ըլլայ: Ասոնց հետ կը պատուէ

հայաստան եկեղեցի և զՄիմն կանանացի՝ նախանձայոյզ, որ թերեւս յառաջագոյն ալ կը գտնուէր ի կողմանս Քաթեդրաց և Ասորեստանեայց, զի և առ խաղաւորս Պարսից և Ասորաց կը գրէր նախահաւատոր Պրզարթէ իրենց սահմաններուն մէջ կը քարոզէր:

Ժամանակաւ կրտսերագոյն է զարտեամբն Քարթուղիմէոս, որ լշիմացոց և Պարսից աշխարհէն կ'անցնի ի Հնդկիս, հետը տանելով զպատկեր Աստուածամօրն զձեռակերտեայն ի Յովհաննէ աւետարանչէ. ու թագէի նահատակութենէն ետքը ի խնդրոյ թովմայի առաքելոյ ի քանոնորդ ինչերորդ ամի թագաւորութեան Սանատրիոյ կու գայ ի Հայոց, յԱնձեւացեաց գաւառ, ի սահմանս կորդուաց, ի Դարբնաբար, որ ի հեթանոսութեան՝ նուիրական էր դիւաց. և լեւանց խորածորոց մէջ իր ձեռքովը փոքրիկ եկեղեցի մը կառուցանելով, անդ կը հանգուցանէ հետը բերած Տիրամօր պատկերն, և կը կոչէ զտեղին Հոգեաց վանք, սրբավայրին պահպանութեան խնամքն յանձնելով հաւատարմութեան հետ ինքն ինքն զառնելով յԱլլըտի՝ շատերն աշակերտեց, ընդ որս և զՈղոհի կամ Աւագուհի քոյր Սանատրիոյ (կամ Արզարու). զոր լսելով Սանատրիոյ՝ կամ իր կողմանէ երկրին վրայ նախարար կարգուած իշխան, զոր Ալլահակ կոչեն օտարազգի վկայադիրք, զրկեց առ նա թէոդին կոչուած իշխան մը, պատուիրելով կապանօք առ ինքն ամել զառաքեալն, մարմեղներ մանել և ապա գլխատել. մինչ մեր պատմիչք՝ այս վերջին գէպը չեն յիշեր, այլ զառաջինն միայն. և թէ յետ այնորիկ աւանդեր է գնդին յԱրաբանոս կամ յՈւրբանոս կոչեցեալ տեղով, (իսկ ըստ յունաց՝ ի կորբանապոլիս կամ յԱրբանապոլիս), որ է Հաղամակերտ, քառասուն Մոծրունեաց կամ Վաղարական իշխանաց, որ և ջայտօր ուխտատեղի է Հայոց և Քաղզկացոց (Ասորեաց):

Կը յիշուին նաեւ Մատթէի, Սնդրէի, Մատթէի, թովմայի և այլոց առաքելական վաստակք և արդիւնք յաշխարհս մեր, զորոց լիովն խօսել, քննել և սահմանել, մեր եկեղեցական պատմութեան կը պատկանի, ինչ որ չէ մեր գլխումն, այլ միայն անճնց

քարոզած սուրբ հաւատոց և քարոզութեան արդիւնքը համառօտել երկու խօսքով:

Արդէն յիշեցինք զՍանդուխտ և զվկայա-
կիցսն: Ազգային եկեղեցւոյ պատմութիւն,
սոնական կարգաւորութիւնք, շարականք,
սողք և ճառընտիր վկայագիրք կը յիշատա-
կեն ու կը դրուատեն թաղէի աշակերտքը՝
Ոսկեանք, յանուն իրենց գլխաւորին որ
խրիստի կամ Ոսկի կը կոչուէր: Այդ անուն՝
յունական է, և ինք՝ հաւանականաբար նոյն
ազգէն, որ անշուշտ հարկահանաց գլուխ էր
կամ ի դիմաց կայսեր հրեշտակութեամբ գա-
լով ի Հայաստան, հանդիպեցաւ թաղէի՝
ըստ վկայագրաց, և ընդունելով ի նմանէ

զմկրտութիւն և քահանայ ձեռնադրուելով,
նորահաւատ ընկերօքը առանձնացաւ ճշգ-
նութեամբ ի սահմանս Բագրեւանդայ, ուր
և « ի հովիտս Եփրատայ, ի ծաղկազարդ
վայելչութիւնս » մկրտեցին զՍուքիասանս,
զազատազգիս և զեծատոհմս, որ յարքու-
նական փառաց և ի հաճոյից՝ կը զիսէին ի
Սուկաւ լեառն ջրաբայիս, մինչ ետեւէն կը
հասնէին արքունի խնդրակը, և չյաջողելով
ըջնել անոնց միտքն յուղղութենէ հաւատոց՝
կը նահատակէին սրով:

Այսպիսիք են մեր նախնական քրիստո-
նէութեան սիրալի յիշատակը:
(Շարայարեյի)

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՅԱՆՏՐԻ ՅԱՐԵՒԵԼՍ

(Տես յէջ 302)

ԻԶ

Մեկնումն. — Քրդաց մեծնային գիշդ մը. — Տեղւոյն տեսարան. — Ժամանումն
յԱրկաշտի. — Փորոքիկ:

Յուլիս 17. — Որոշած ըլլալով որ յԱր-
կուտի ճամբայ ելլենք, առտուն կանուխ հրա-
մանը կու տանք որ վրանները վերցընեն:
Ամենահանգիստ էր անցուցած գիշերնիս. ոչ
տաքութիւն և ոչ դաշտային մթնոլորտ զմեզ չեն
նեղեր և ոչ մեր քունը՝ այս բարձրաբերձ
մենակութեան մէջ: Այն ատեն որ ոտուրնիս
Մասեաց հողոյն վրայ գրինք՝ տենդը անհէ-
տացաւ մեզնէ:

Մինչ վրաններն վերցընելու հետ են, չեմ
դադրիր զբանլացմամբ նկատելէն զԱրարատ,
որ աղետական գլուխը կը բարձրացընէ ա-
նամայ երկնից ընդարձակութեան մէջ: Գա-
զաթն այնչափ մօտ կը թուի՝ որ կը կարծեմ
թէ քանի մը ժամէն կարելի պիտի ըլլայ ինձ
հոն հասնիլը: Ոսկայն այդ վերելից համար
երկու օրուան ճամբայ կտրելու է, եթէ հը-
նարաւոր ըլլար այդ միջոցին, յորում ձիւնը
գետ խիստ առատ է: Այդ բարձրութեան

հասնելու փորձոյն յարմարագոյն եղանակը՝
օգոստոսի վերջերն կամ օհպտեմբերի մէջ է,
երբ ձիւները իրենց նուազագոյն վիճակին
մէջ են: Իսկ փորուն Արարատայ վերելց՝
որ գտնուած կէտերնէս կը սկսի, կը համա-
րիմ թէ էինք ժամուան ճամբայ բաւական
ըլլայ, թէպէտեւ չունի մեծ և հետաքննելի
կարեւորութիւն մը:

Գնդապետաց հետ նախաճաշիս ընելէն
ետքը, որոց ցոյց տուած սիրալիք ընդունե-
լութիւն մտքերնէս պիտի չելլէ, 19 աստիճան
բարեխառնութեամբ բանակետողէն կը մեկ-
նիմք: Վերջին աշնարկ մը կը ձգեմ Փղբուն
Արարատայ վրայ, որ քիչ ատենէն պիտի ան-
հետանայ ալբերնէս երբ Մեծին չորս բարձր
շրջապատիքն, ու գեղեցիկ արօտատեղեօք
գծուած ճամբայ մը կը բռնենք՝ մինչ ի 2360
մետր բարձր: Այս կէտին վրայ քիւրդ գիւղի
մը կը հանդիպինք, իրենց ձմերուցաց, որ կը